

Eesti Õpilasesinduste Liit MTÜ
Pärnu mnt 102-21, E-korpus
11312 Tallinn
Tel. +372 5818 8590
e-post: opilasliit@opilasliit.ee

Riigikogu kultuurikomisjon

13.10.2026

Eesti Õpilasesinduste Liidu seisukohad kutsehariduse rahastamise ja selle arengusuundade kohta Riigikogu kultuurikomisjonile

Lugupeetud Riigikogu kultuurikomisjoni liikmed

Eesti Õpilasesinduste Liit toetab kutsehariduse reformi eesmärki kujundada rakenduslikust keskharidusest gümnaasiumiharidusega võrdväärne ja teadlikult valitav õpitee. Õppimiskohustuse reformi järel suureneb kutsehariduse roll kogu keskharidussüsteemis ning sellega peavad kaasas käima ka muutused kutseõppeasutuste ülesannetes ja rahastamises.

Peame kahetsusväärseks, et EÕELi ei ole kutse- ja oskusseaduse eelnõu varasemas ettevalmistamises sisuliselt kaasatud. Eelnõu ettevalmistamisse on kaasatud riigiasutuste, tööandjate, erialaühenduste, kutseõppeasutuste, kõrgkoolide ja üliõpilaste esindajad, kuid mitte kutseõppureid ja üldhariduskoolide õpilasi riiklikul tasandil esindavat EÕELi. Kuna meil ei ole olnud võimalust eelnõu kujundamise käigus erinevaid lahendusi arutada ega eelnõu mahukat materjali terviklikult analüüsida, esitame praeguses menetlusetapis oma peamised põhimõttelised seisukohad, mitte ammendava paragrahvipõhise analüüsi.

Kutseharidus peab jätma edasised õpiteed avatuks

Õppimiskohustuse reform muudab kutseõppeasutuse rolli. Rakenduslik keskharidus ei saa piirduda konkreetseks ametiks ettevalmistamisega, vaid peab andma ka piisavad üldteadmised, üldpädevused ja õpioskused, et õppiija saaks hiljem jätkata haridusteed nii omandatud valdkonnas kui ka sellest väljaspool.

Noore 15- või 16-aastaselt tehtud erialavalik ei tohi tema edasisi võimalusi põhjendamatult kitsendada. Kutsehariduse edukust ei saa seetõttu hinnata ainult

selle järgi, kui paljud lõpetajad asuvad kohe omandatud erialal tööle. Oluline on ka lõpetaja valmisolek edasi õppida, eriala vahetada ning muutuvast tööturust uusi oskusi omandada.

Üldharidusõpingute mahu suurendamine kutsekeskhariduses on sellest vaatest vajalik. Samas tähendab see ka kutsekooli senisest laiemat ülesannet ning rahastus peab selle ülesandega kaasas käima.

Rahastus peab lähtuma kooli tegelikest ülesannetest ja õppijate vajadustest

Nelja-aastased õppekavad, suurem üldharidusõpingute maht, õppimiskohustuse eas õppijate arvu kasv ning suurem vastutus õppijate toetamise ja kompetentside hindamise eest suurendavad kutseõppeasutuste püsikulusid.

Eriti oluline on see kavandatava esmakutse süsteemi puhul. Kui senise eraldiseisva kutseeksami asemel hakkab kompetentsuse hindamine toimuma õppeprotsessi osana ja selle kulu kaetakse kooli tegevustoetusest, peab vastav rahastus liikuma koos ülesandega koolidele.

Rahastusmudel ei tohiks põhineda ainult õppijate arvul. Arvestada tuleb ka õppekava maksumust, õppijate toevajadust, kooli regionaalset rolli, taristu seisukorda ning kooli arenguvajadusi. Ühesugune rahastusloogika ei taga võrdseid võimalusi, kui koolide lähtepositsioonid on väga erinevad.

Samuti peab rahastus olema piisavalt pikaajaliselt prognoositav, et koolid saaksid planeerida personali, tugiteenuseid, õppevahendeid ja investeeringuid.

Õppimiskohustusega kaasneb suurem toevajadus

Õppimiskohustuse reform toob kutseharidusse rohkem noori, kellel võivad olla õpilüngad, ebapiisav eesti keele oskus, hariduslik erivajadus või muu täiendava toe vajadus. Sama puudutab ettevalmistavat õpet, mida pakutakse valdavalt kutseõppeasutustes.

Rahastusmudel peab seda arvestama. Koolidel peab olema võimalik tagada vajalikud tugispetsialistid, abiõpetajad, keeleõpe, individuaalne juhendamine ja vajaduse korral väiksemad õpperühmad. Suurema toevajadusega õppija vastuvõtmine ei tohi olla koolile rahaliselt ebasoodsam.

Ettevalmistava õppe rahastus peab võimaldama sisulist individuaalset tuge ning looma õppijale reaalse võimaluse liikuda edasi sobivasse tasemeõppesse.

Õpilaskodu, transport ja koolitoit on osa hariduse kättesaadavusest

Kutseõppe erialade regionaalse jaotuse tõttu õpivad paljud noored kodukohast kaugel. Õppimiskohustuse tingimustes peab riik senisest enam arvestama, et formaalselt olemasolev õppekoht peab olema noorele ka tegelikult kättesaadav.

Seetõttu tuleb üle vaadata õpilaskodude mahutavus ja hinnad ning nendega seotud vajaduspõhised toetused. Õpilase majanduslik olukord ei tohi takistada talle sobival õppekaval õppimist. Sama põhimõte kehtib transpordi ja koolitoidu kohta.

Praktilise õppe korraldus vajab laiemat ümbermõtestamist

Praktiline õpe on kutsehariduse tugevus ning selle kvaliteeti ei tohi rahalise surve tõttu vähendada. Samas nõuab ajakohane praktiline õpe sageli kalleid seadmeid, laboreid, töökodasid ja kiiresti uuenevat tehnoloogiat.

Iga kutseõppeasutus ei pea kõike vajalikku iseseisvalt omama. Rohkem tuleb kasutada koolide, kõrgkoolide ja ettevõtete ühist taristut ning ühiseid kompetentsikeskusi.

Kui kutsehariduse sisu seotakse senisest tugevamalt tööandjate ja tööturu vajadustega, peab suurenema ka tööandjate vastutus praktilise kutseväljaõppe eest. Ei ole tasakaalus lahendus, kus tööandjatel on suur mõju õpetatavate kompetentside määratlemisele, kuid nende õpetamiseks vajaliku taristu ja tehnoloogia kulu jääb täielikult avaliku sektori kanda.

Eesti võiks senisest tõsisemalt analüüsida duaalse kutsehariduse elementide kasutamist. Šveitsi mudeli eeskujul võiks suurem osa spetsiifilisest praktilisest kutseväljaõppest toimuda ettevõtetes või ühistes õppekeskustes, samal ajal kui kutseõppeasutuse roll oleks tugevam üldpädevuste, üldhariduse, kutsealase teooria ja ülekantavate oskuste õpetamisel.

Erasektori panus peab täiendama avalikku rahastamist

EÕEL toetab ettevõtete suuremat panust praktikakohtade, seadmete, ettevõttepõhise õppe ja ühise taristu kaudu. Selline koostöö aitab siduda õpet päris tööeluga ning kasutada tehnoloogiat, millega õppija tulevikus kokku puutub.

Erasektori panus ei tohi siiski asendada riigi vastutust kutsekeskhariduse rahastamisel. Õppe kvaliteet ei tohi sõltuda sellest, kui jõukas on konkreetne majandusharu või kui palju on selles valdkonnas ettevõtteid, kes saavad haridusse investeerida.

Samuti ei tohi tööandjate vajadused muutuda kutsehariduse ainsaks lähtekohaks. Kutseharidus peab valmistama õppijat ette pikaks ja muutuvaks tööeluks, mitte ainult tema esimeseks töökohaks.

Kompetentsuse hindamise kvaliteet peab säilima

EÕEL toetab dubleeriva hindamise vähendamist ning põhimõtet, et õppeprotsessis juba tõendatud kompetentse ei ole vaja kooli lõpus formaalselt uuesti hinnata.

Samas peab esmakutse säilitama töömaailmas usaldusväärsuse ning eri koolide lõpetajate kompetentside hindamine peab olema võrreldava kvaliteediga. Töömaailma sisuline osalus praktiliste kompetentside hindamisel peab säilima ka uues süsteemis.

Uue hindamismudeli rakendamise järel tuleb hinnata selle mõju nii õppijate, koolide kui tööandjate vaatest.

Kutsehariduse kvaliteet sõltub õpetajatest ja spetsialistidest

Kutseõppeasutustel peab olema võimalik maksta õpetajatele konkurentsivõimelist töötasu ning kaasata õppetöösse oma valdkonna praktikuid. Mitmel erialal konkureerib kool spetsialistide pärast otse erasektoriga, mistõttu peab rahastus võimaldama paindlikumaid töö- ja tasustamislahendusi.

Kvaliteetne kutseharidus ei saa põhineda ainult üksikute spetsialistide missioonitundel. Koolidel peab olema võimekus hoida stabiilset ja kvalifitseeritud personali ning toetada selle professionaalset arengut.

Õppijad peavad olema süsteemi juhtimises esindatud

EÕEL peab probleemseks, et õppijate vähene kaasamine jätkub ka eelnõuga kavandatavas süsteemi juhtimises. Tööjõu ja oskuste arendamise nõukogule kavandatakse oluline roll oskuspoliitika, koolituspakkumise ja haridusressursside kasutamise kujundamisel, kuid õppijate esindatus ei ole nõukogu koosseisus ette nähtud.

Õppijate esindatus peab olema tööjõu ja oskuste arendamise nõukogus tagatud. Samuti tuleb õppijate esindusorganisatsioone kaasata valdkondlike eksperdikogude töösse küsimustes, mis puudutavad tasemeõppe sisu, kvaliteeti ja õppijate õigusi.

Kaasamine peab toimuma lahenduste väljatöötamise ajal, mitte pärast seda, kui põhimõttelised valikud on juba tehtud.

Kokkuvõte

Kutseharidus peab õppimiskohustuse reformi järel täitma senisest laiemat ülesannet. See peab andma õppijale tugeva keskharidusliku ettevalmistuse ja üldpädevused, kvaliteetsed kutseoskused ning jätma avatuks võimaluse jätkata haridusteed ka väljaspool esialgu valitud kutseala.

Selle saavutamiseks peab rahastus vastama koolidele antud ülesannetele ja õppijate tegelikele vajadustele. Suurema toevajadusega õppijaga peab kaasnema suurem ressurss, praktilise õppe kvaliteet peab säilima ning õpilaskodu, transport ja teised tugiteenused peavad olema õppijale kättesaadavad.

Tööandjate tugevam roll õppe sisu kujundamisel peab käima koos suurema vastutusega praktilise väljaõppe eest. Ettevõtete panus võib avalikku rahastamist täiendada, kuid mitte asendada. Samuti peab kogu reformi kujundamisel olema tagatud õppijate sisuline esindatus.

Palume kultuurikomisjonil nende põhimõtetega arvestada nii kutse- ja oskuseaduse eelnõu menetlemisel kui ka kutsehariduse edasise rahastusmudeli kujundamisel. Samuti ootame, et EÕEL oleks edaspidi kutseõppureid otseselt puudutavate muudatuste väljatöötamisse kaasatud juba nende ettevalmistamise etapis.

Lugupidamisega

Karl Erik Kirss

Juhatuse esimees

/allkirjastatud digitaalselt/